

3. [http //ru.unesco.org](http://ru.unesco.org). 2019 // Dunyo tillari.
4. Saifnazarov I., Obidov A. Dinlararo hamjihatlik–ijtimoiy barqarorlik omili. – Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot–matbaa uyi, 2019. – 244 b.
5. Otamurodov S. Globallashuv va milliy-ma’naviy xavfsizlik. –Toshkent: O‘zbekiston, 2018. –B. 4-6.
6. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2019. – B. 12.
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 17-noyabrdagi №723 sonli «Millatlararo totuvlik, bag‘rikenglik va hamjihatlikni ta’minlash bo‘yicha jamoatchilik kengashlari faoliyatini tashkil etish to‘g‘risida»gi Qarori // Xalq so‘zi. №289 (4586) 2020-yil, 18-noyabr. – B.2-3.

## **YANGI O‘ZBEKISTONDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINLARARO BAG‘RIKENGLIKNI MUSTAHKAMLASHNING HUQUQIY ASOSLARINI YARATILISHI**

**Bekmirzayev R.B.**

*FarDU, O‘zbekiston tarixi kafedrası katta o‘qituvchisi*  
[freedomsayts@mail.ru](mailto:freedomsayts@mail.ru)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada O‘zbekistonda millatlararo totuvlik va dinlararo bag‘rikenglikning mustahkamlash borasidagi islohotlarning huquqiy asoslarini yaratilishi bilan bog‘liq bo‘lgan jarayonlar o‘rganib chiqilgan.

**Kalit so‘z va iboralar:** Millatlararo munosabatlar, millatlararo totuvlik, miliy-madaniy markazlar, diniy bag‘rikenglik.

**Аннотация:** В данной статье исследуются процессы, связанные с созданием правовой базы реформ по укреплению межнационального согласия и межкультурной толерантности в Узбекистане.

**Ключевые слова и фразы:** Межэтнические отношения, межнациональное согласие, национально-культурные центры, межрелигиозная толерантность.

**Annotation:** This article examines the processes associated with the creation of a legal framework for reforms to strengthen interethnic harmony and interfaith tolerance in Uzbekistan.

**Key words and phrases:** Interethnic relations, interethnic harmony, national cultural centers, interreligious tolerance.

Tarixiy tajriba shuni ko‘rsatadiki, ko‘p millatli davlatlar har doim o‘z hududida istiqomat qilayotgan turli xalq va millatlarning hamjihatligidan bevosita

manfaatdor bo'ladilar. Zero, bu ko'p millatli davlatning barqaror rivojlanishining ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Turli xalqlar va millatlarning umumiy, mushtarak maqsadlar hamda g'oyalargina birlashtira olishi mumkin. Shuning uchun, bugun millatlararo totuvlikni jamiyat taraqqiyotini ta'minlovchi muhim omil sifatida ilmiy asosda o'rganishga ehtiyoj juda kattadir. Bu esa millatidan qat'i nazar har bir O'zbekiston fuqarosining maqsad va manfaatlarini ifoda etadigan, hamjihatlikka hamda shu Vatan kelajagi uchun xizmat qilishga undaydigan g'oya bo'lib namoyon bo'luvchi masalalarni chuqur o'rganishni talab etmoqda. Bugun har bir o'zbekistonlik o'zaro hamjihatlik katta kuchga egaligini yaxshi biladi. Demak, bugun ana shu millatlararo hamjihatlikni, totuvlikni ta'minlovchi muhim omillarni ilmiy asosda o'rganish, xulosa va amaliy takliflar ishlab chiqish so'zsiz dolzarb ahamiyatga egadir.

Mustaqillik yillarida barcha millat va elatlarning farovon hayotini ta'minlash, o'zaro hurmat-ehtirom, tinchlik-totuvlik, millatlararo va konfessiyalararo hamjihatlikni mustahkamlash, barcha fuqarolarga millati va diniy e'tiqodidan qat'iy nazar teng huquq va imkoniyatlar yaratish, yosh avlodni vatanparvarlik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat, Vatanga muhabbat, istiqlol g'oyalariga sadoqat ruhida tarbiyalash O'zbekistondagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri bo'ldi.

Bugungi kunda mamlakatimizda faol "xalq diplomatiyasi" asosida xorijdagi vatandoshlarimiz bilan muntazam va o'zaro manfaatli aloqalar o'rnatish, xorijiy davlatlar bilan do'stlik va madaniy-ma'rifiy aloqalarni mustahkamlash uchun Respublika Baynalmilal madaniyat markazi, 138 ta milliy madaniyat markazlari, O'zbekiston bilan xorijiy davlatlar Do'stlik va madaniy-ma'rifiy aloqalar jamiyatlari kengashi, shuningdek, 34 do'stlik jamiyatlari muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda.

Milliy madaniy markazlar faoliyati O'zbekiston Respublikasining "Nodavlat va notijorat tashkilotlari to'g'risida"gi qonuniga asoslagan bo'lib, "nodavlat

notijorat tashkiloti jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini, boshqa demokratik qadriyatlarni himoya qilish, ijtimoiy, madaniy va ma'rifiy maqsadlarga erishish, ma'naviy va boshqa nomoddiy ehtiyojlarni qondirish, xayriya faoliyatini amalga oshirish uchun hamda boshqa ijtimoiy foydali maqsadlarda tuziladi.” [1].

Milliy-madaniy markazlarning asosiy vazifalari uch yo'nalishdan iborat:

1) Har bir millatning tili, madaniyati, urf-odat va an'analarini tiklash, tarixiy vatani bilan aloqa va munosabatlarni tiklash, milliy tuyg'ularning namoyon bo'lishiga keng yo'l ochish;

2) Mustaqil O'zbekistonni o'zining haqiqiy Vatani deb tan olish, unga shukronalik va fidoyilik bilan xizmat qilish;

3) Vatan bilan birga yashash, uning madaniyati, tarixi va tilini o'rganish, mustaqil davlat nomi bilan atalgan millat bilan do'stlik, hamkorlik va hamjihatlikda yashash.

Bu uch yo'nalishda amalga oshirilayotgan tadbirlar zamonaviylashgan ijtimoiy hayot va millatlararo munosabatlarni rivojlantirish talablariga javob beradi. Milliy-madaniy markazlarga tajribali, taniqli olimlar, ziyolilar, san'atkorlar kela boshladi, ular qoshida kasbiy va havaskor badiiy uyushmalar tuzila boshlandi. Xususan, rus, koreys, qrim-tatar, turk, qozoq, nemis, tojik, uyg'ur guruhlar faoliyati samarali bo'lmoqda. Bunday markazlarda har bir millatning tili va adabiyoti kurslari ochila boshlandi. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va qonunlarida O'zbekiston Respublikasining barcha fuqarolari, millati, tili va dinidan qat'i nazar, teng huquq va erkinliklarga ega ekani, ularga o'z milliy madaniyati, an'analari va an'analarini asrab-avaylash va rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlar yaratilgani belgilab qo'yilgan.

O'zbekistonda yashovchi barcha millatlarning madaniy markazlarini tashkil etish g'oyasi shaxsan O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.A.Karimov tomonidan ilgari surilgan. Bu ish 1989-yilda boshlanib, 1992-yilda millatlararo madaniyat markaziga aylantirildi.

Bugungi kunda milliy-madaniy markazlar o'z faoliyatlarida O'zbekistonda istiqomat qilayotgan milliy guruhlarining madaniy ehtiyojlarini o'rganib, davlat organlari va jamoat tashkilotlariga milliy ehtiyojlarni qondirishga va madaniyat markazlarga uslubiy yordam ko'rsatish, ularning faoliyatini muvofiqlashtirish va nazorat qilish, respublikada yashovchi xalqlar va milliy guruhlarining milliy an'analari, urf-odatlarini va urf-odatlarini, madaniyati va ma'naviy qadriyatlarini tiklash va rivojlantirishga, yaqin va uzoq xorijda milliy va xalqaro madaniy tadbirlarni o'tkazishga ko'maklashish, markazlar bilan aloqa va hamkorlikni yo'lga qo'yish va rivojlantirish, millat va elatlarni baynalmilal ruhda birlashtirish, millatlararo munosabatlarni uyg'unlashtirishga ko'maklashmoqda [2: 180].

Bugun O'zbekistonda millatlararo munosabatlar sohasida yaxlit, chuqur o'ylangan siyosat va uni amalga oshirishga qaratilgan amaliy chora-tadbirlar hayotga tatbiq etilib, millatlararo va dinlararo totuvlikni qo'llab-quvvatlashga e'tibor qaratilmoqda. Bu mamlakatimizda millatlararo munosabatlarni va dinlararo totuvlikni rivojlantirishning yangicha bosqichi boshlaganiga ishoradir. Mamlakatimizda so'ngi besh yil ichida millatlararo munosabatlar va din sohasida 50 dan ortiq qonun hujjatlari va 40 ga yaqin qarorlar qabul qilindi. Bu islohot va o'zgarishlarning negizida konstitutsion huquq va kafolatlar yotganini alohida qayd etish lozim. Shundan kelib chiqib, bu borada quyidagi dalillarni keltirib o'tish zarur.

Jumladan, mazkur sohada O'zbekiston Respublikasi davlat siyosatining asosiy tamoyillari sirasiga fuqarolarning teng huquqliligi, ijtimoiy adolat, qonun ustuvorligi, millat va elatlarning madaniy, til va diniy qadriyatlari, an'ana va urf-odatlarini o'zaro hurmat qilish kiradi. O'zbekiston Respublikasining millatlararo va konfessiyalararo totuvlikni o'rnatish siyosati Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi va boshqa xalqaro huquqiy-me'yoriy hujjatlarga to'la mos keladi.

Millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash O'zbekistonning zamonaviy davlat sifatida rivojlanish strategiyasining ajralmas qismi hisoblanadi. Mamlakatimizda 2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini

rivojlantirishning beshta ustuvor yoʻnalishi boʻyicha Harakatlar strategiyasiga [3] muvofiq, mazkur sohaga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Xususan, 2017–2021-yillarda mamlakatimizni rivojlantirishning beshta ustuvor yoʻnalishi boʻyicha Harakatlar strategiyasining qabul qilinishi va unda koʻzlangan vazifalarning izchillik bilan amalga oshirilishi, biz yashayotgan bugungi yangi davrning oʻzi davlatimiz mustaqilligi va suverenitetini mustahkamlash, mamlakat atrofida xavfsizlik, barqarorlik, yaqin qoʻshnichilik muhitini yaratishni taqozo etmoqda.

Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 19-maydagi «Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan doʻstlik aloqalarini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida»gi farmoni [4] jamiyatda barqarorlik, tinchlik va totuvlikni taʼminlash, fuqarolar ongida koʻp millatli yagona oilaga mansublik tuygʻusini mustahkamlash, milliy madaniy markazlar va doʻstlik jamiyatlari faoliyatini har tomonlama qoʻllab-quvvatlash va yanada rivojlantirishga qaratilgan oʻzgarishlarning muhim huquqiy asoslaridan biridir. Respublika Baynalmilal madaniyat markazi hamda Oʻzbekiston xorijiy mamlakatlar bilan doʻstlik va madaniy-maʼrifiy aloqalar jamiyatlari kengashi negizida Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan doʻstlik aloqalari qoʻmitasining tashkil etilishi bu boradagi ustuvor vazifalarni bugungi talablar darajasida amalga oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

2019-yil 15-noyabrdagi Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining “Millatlararo munosabatlar sohasida Oʻzbekiston Respublikasi davlat siyosati konsepsiyasini tasdiqlash toʻgʻrisida”gi PF-5876-sonli farmonning imzolanishi bu yoʻldagi katta qadamlardan biridir. Farmonga koʻra, quyidagilar millatlararo munosabatlar sohasida Oʻzbekiston Respublikasi davlat siyosatining asosiy yoʻnalishlari etib belgilandi:

- millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan doʻstlik aloqalarini yanada rivojlantirish sohasida Oʻzbekiston Respublikasining davlat siyosatini amalga oshirish jarayonida davlat organlari va tashkilotlarining, mahalliy ijro

etuvchi hokimiyat organlarining fuqarolik jamiyati institutlari bilan, shu jumladan, ommaviy axborot vositalari bilan o‘zaro hamkorligi mexanizmlarini takomillashtirish;

- millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do‘stlik aloqalarini yanada rivojlantirish, respublikamizda yashab turgan turli millat va elat vakillarining tili, madaniyati, an‘analari va urf-odatlarini saqlash va rivojlantirish sohasida O‘zbekiston Respublikasining davlat siyosatini samarali amalga oshirish uchun qo‘shimcha ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlar yaratish;

- jamiyatda ko‘p millatli katta oila his-tuyg‘usini, respublikamizda yashayotgan turli millat va elat vakillari o‘rtasida do‘stlik va totuvlikni yanada mustahkamlash, yosh avlodni Vatanga muhabbat va sadoqat ruhida tarbiyalash, fuqarolarning teng huquqliligini ta‘minlash, ularning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklari kamsitilishiga yo‘l qo‘ymaslik;

- millatlararo munosabatlarni mustahkamlash, mamlakat hududida va undan tashqarida fuqarolarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish maqsadida xalqaro hamkorlikni va chet mamlakatlar bilan do‘stona aloqalarni rivojlantirish, vatandoshlarni qo‘llab-quvvatlash va xorijdagi o‘zbek diasporalari bilan yaqin hamkorlik qilish, O‘zbekistonning jahon maydonidagi obro‘-e‘tibori va imijini oshirish;

- O‘zbekiston Respublikasining davlat va jamiyatni rivojlantirishdagi ustuvor maqsadlarni, ilg‘or xorijiy tajribani e‘tiborga olgan holda millatlararo munosabatlarning tashkiliy-huquqiy asoslarini takomillashtirish [5].

Shuningdek ushbu farmonda, Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Millatlararo munosabatlar va xorijiy mamlakatlar bilan do‘stlik aloqalari qo‘mitasi tuzilmasida ilmiy-amaliy tadqiqotlar, metodika va ekspertiza bo‘limi o‘rniga yuridik shaxs tuzmasdan, shtatdagi xodimlar soni 4 nafardan iborat Millatlararo munosabatlar bo‘yicha ilmiy-amaliy tadqiqotlar markazini tashkil etish to‘g‘risidagi taklifga rozilik berildi. Quyidagilar tashkil etilayotgan Markazning asosiy vazifalari etib belgilandi:

- millatlararo munosabatlar sohasida tizimli asosda ilmiy, shu jumladan, ijtimoiy tadqiqotlar, shuningdek, mazkur yo‘nalishdagi jarayonlar rivojining monitoringini olib borish;
- millatlararo munosabatlar sohasida ilmiy maqolalar, kitoblar, ilmiy-tadqiqot materiallari, axborot-tahliliy sharhlar tayyorlash va e‘lon qilish;
- yetakchi mahalliy va xorijiy olimlar, ekspertlar va mutaxassislar ishtirokida millatlararo munosabatlar sohasida ilmiy-nazariy va ilmiy-amaliy konferensiyalar, anjumanlar, seminarlar, davra suhbatlari, ma‘ruzalar va boshqa tadbirlarni tashkil etish va o‘tkazish;
- millatlararo munosabatlar sohasidagi muammolarni o‘rganish va ularni hal etishda xorijiy tajribani tahlil qilish hamda O‘zbekiston sharoitida ana shu tajribadan foydalanish bo‘yicha takliflar ishlab chiqish;
- millatlararo totuvlikni mustahkamlash, jamiyatda millatchilik oqibatida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan mojaroli vaziyatlar va ixtiloflarning barvaqt oldini olish va ularni profilaktika qilish, shuningdek, mazkur sohadagi xavfsizlikka tahdid va xavf-xatarlarga qarshi kurashish bo‘yicha takliflar va tavsiyalar tayyorlash [5].

Xulosa o‘rnida ta’kidlash joizki, mamlakatimizda millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglik sohasida ijobiy va o‘zaro hurmatga asoslangan muhitni mustahkamlash borasida olib borilayotgan islohotlar natijasida millatlararo va dinlararo munosabatlarning yangi modeli yaratildi. Ushbu model turli millat va din vakillari o‘rtasidagi millatlararo va dinlararo muloqot, konstruktiv yondashuv va barcha fuqarolarning qonun oldida tengligiga asoslanadi. Shu ma’noda, so‘nggi yillarda O‘zbekistonda millatlararo munosabatlar va din sohasida amalga oshirilgan keng ko‘lamli islohotlar mamlakatda ushbu sohalarda yangicha yondashuv va strategik maqsadni birlashtirgan tizim shakllanishiga xizmat qilmoqda.

**Foydalanilgan manba va adabiyotlar:**



1. “Nodavlat notijorat tashkilotlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasining qonuni. 1999-yil 14-aprel, 763-I-son// <https://lex.uz/acts/11360>
2. Musayev O. O‘zbekistonda millatlararo munosabatlarning rivojlanishi. – Toshkent: Istiqlol nuri, 2016 - B.232
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni // [www.gov.uz](http://www.gov.uz)
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Миллатлараро муносабатлар ва хорижий мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”, 19.05.2017 йилдаги ПФ-5046-сонли Фармони <https://lex.uz/docs/3210345>
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Millatlararo munosabatlar sohasida O‘zbekiston Respublikasi davlat siyosati konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 15.11.2019 yil PF-5876-sonli Farmoni // <https://lex.uz/docs/-4597662>
6. Bekmirzayev, R. B. (2022). Socio-Economic Causes Of Ethnic Conflicts In The Ferghana Valley. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 2(06), 135-138.
7. Bekmirzaev, R. B. (2022). Historical And Political Problems Of The Ferghana Valley. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 11(6), 104-106.
8. Bekmirzaev, R. B. (2021). Factors affecting nation-building relationships in Fergana Valley. *Asian Journal of Multidimensional Research* , 10 (11), 122-125.
9. Bekmirzaev, R. B. (2021). Traces Of Archaic Religions In The Modern Way Of Life Of The Peoples Of The Ferghana Valley. *The American Journal of Social Science and Education Innovations* , 3 (11), 41-46.
10. Bekmirzaev, R. B. (2022). Interpretation of inter-ethnic relations in the Ferghana Valley from political aspects. *The Peerian Journal*, 12, 31-34.
11. Begalievich, B. R. (2022). Inter-ethnic conflicts in the south of the Kyrgyz Republic. *Eurasian Research Bulletin*, 14, 51-56.



12. Bekmirzayev, R. B. (2022). Inter-ethnic relations and social problems in Ferghana Valley. ResearchJet Journal of Analysis and Inventions, 11, 34-40.
13. Usmonov B. Inclusion Of The Fergana Valley Into The State Of Amir Timur. History Research Journal. Vol-5-Issue-5-September-October-2019 – P. 1154-1158.
14. Musayev A. B. Political processes in the Fergana valley at the turn of the XVI-XVII centuries //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2020. – T. 9. – №. 11. – C. 16-21.
15. Musaev A. THE FERGHANA VALLEY IN THE FIRST HALF OF THE 17TH CENTURY AS VIEWED BY RESEARCH HISTORIANS: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1234> //RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES. – 2021. – №. 18.05.

### FARG‘ONA VILOYATI SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR (1996–2015-yillar)

**Ruziyeva O.S.**

*FarDU, tarix fakulteti II bosqich magistranti.*

[odinaxon614@gmail.com](mailto:odinaxon614@gmail.com)

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasi sog‘liqni saqlash tizimida amalga oshirilib kelingan islohotlar. Shuningdek Farg‘ona viloyati sog‘liqni saqlash tizimida 1996-2015 yillar davomida amalga oshirilgan ishlar, ularning aholi salomatligini tiklashdagi samarali natijalari haqidagi ma’lumotlar taxlil etilgan.

**Kalit so‘z va iboralar:** Sog‘liqni saqlash, tez tibbiy yordam, qishloq vrachlik punktlari, reanimatsiya, jarrohlik, kol’poskopiya, gastroenterolog, endokrinolog, nevropatolog, stomatolog.

**Аннотация:** В данной статье проведены реформы в системе здравоохранения Республики Узбекистан. Также проанализирована информация о работах, проведенных в системе здравоохранения Ферганской области за 1996-2015 годы и их эффективные результаты по восстановлению здоровья населения.

**Ключевые слова и фразы:** Здравоохранение, скорая медицинская помощь, сельские врачебные пункты, реанимация, хирургия, кольпоскопия, гастроэнтеролог, эндокринолог, невропатолог, стоматолог.

**Annotation:** In this article, the reforms implemented in the health care system of the Republic of Uzbekistan. Also, the information about the work carried out in the health care system of Fergana region during 1996-2015 and their effective results in restoring the health of the population was analyzed.